

А.М. ПОДОЛЯКА, докт. юрид. наук, доц.,
Міжрегіональна академія управління персоналом

УТВЕРДЖЕННЯ ВЕРХОВЕНСТВА ЗАКОНУ, ЗМІЦНЕННЯ ПРАВОПОРЯДКУ: РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ Ю.М. ДЬОМІНА «ПРОКУРОРСЬКИЙ НАГЛЯД В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ»¹

На забезпечення законності, захист прав громадян, інтересів суспільства і держави спрямована діяльність органів прокуратури. Ця діяльність здійснюється колективом професіоналів, які несуть службу в органах прокуратури, зміцнюючи прокурорський авторитет. До одного з таких професіоналів, безумовно, відноситься і автор монографії – заступник генерального прокурора України Юрій Михайлович Дьомін, який водночас є відомим вченим, доктором юридичних наук, дослідником науки прокурорського нагляду.

Найвищий рівень професіоналізму у будь-якій справі досягається, як відомо, коли фахівець при вирішенні будь-яких складних проблем застосовує наукові знання. Без сумніву, досягти високого ступеню досконалості в певному виді діяльності, найвищого рівня майстерності можна лише поєднуючи свою професійну справу з науковою діяльністю. У виграші і професійна, і наукова діяльність, результати якої, у порівнянні з чистим теоретизуванням, що нерідко скочується до схоластичного, значно глибші і вагоміші. Яскравий приклад – монографія Ю.М. Дьоміна «Прокурорський нагляд в Україні на сучасному етапі».

¹ Дьомін Ю. М. Прокурорський нагляд в Україні на сучасному етапі : монографія / Ю. М. Дьомін. – К. : УкрІНТЕІ, 2013. – 308 с.

Знайомлячись з цією монографією, повному осмислюєш масштаби і значущість діяльності прокуратури. Як зауважив Президент України, прокуратура має стати «...оплотом законності у державі», а «...високий професіоналізм, принциповість, добросовісність та безумовна відданість справі захисту закону...» з боку самих прокурорів дадуть змогу виконувати поставлені складні завдання.

Автором монографії висвітлені сучасні проблеми та перспективи можливого розвитку прокурорського нагляду в Україні. Розглядаються питання історії становлення та розвитку прокурорського нагляду, як міжгалузевого інституту, специфіка здійснення наглядової прокурорської діяльності та представницьких повноважень, перспективи розвитку цього інституту.

В умовах зміцнення державності законодавча тенденція вдосконалення процесу функціонування контрольних державних структур. Як відомо, Закон України «Про прокуратуру» від 05.11.1991 року разом з іншими нормативно-правовими актами відповідного періоду проголошення незалежності України, що розпочали новий період в історії державотворення, сприяв активізації організації і розвитку діяльності прокуратури. Найважливішим зрушенням у цьому розвитку стала переорієнтація її на правозахисну діяльність. Не викликає сумніву, що утвердження і зміцнення правового статусу прокуратури України як незалежної правоохоронної системи вимагає подальшого глибокого теоретичного осмислення її призначення в суспільстві, цілей, завдань і функцій. Потреба у цьому, як показано у монографії, зростає в умовах здійснюваної в країні судово-правової реформи.

Системний аналіз Закону України «Про прокуратуру» та інших нормативних актів, що регулюють відношення у цій царині, проведений автором монографії, дає змогу читачеві зробити висновки, що функціонування прокуратури іманентно має комплексний характер і включає в себе всебічне охоплення

всіх напрямів життєдіяльності суспільства, які потребують забезпечення верховенства закону, захисту прав і свобод людини й громадянина, а також законних інтересів держави. В книзі показано, що прокуратура України як багатофункціональний за своєю правовою природою державний орган спроможний на сучасному етапі розвитку українського суспільства вирішувати широке коло завдань щодо забезпечення надійності механізму додержання законів у суспільстві.

У минулому році Верховною Радою України прийнято низку законів, зокрема, КПК України, Закон України від 18.09.2012 року «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань удосконалення діяльності прокуратури» та інші, якими змінено та конкретизовано функції прокуратури відповідно до рекомендацій ПАРС та інших міжнародних організацій. У цьому контексті об'єктивно необхідна і соціально зумовлена трансформація функції прокурорського нагляду за додержанням і застосуванням законів у правозахисну функцію прокуратури, зміст якої полягає у захисті прав і свобод людини та громадянина, суспільних і державних інтересів, що є складовими національних інтересів України.

Останнім часом місце прокурорського нагляду та його зміст активно обговорюються серед вітчизняних та закордонних вчених, що також підтверджує актуальність цього питання. Пропонується декілька точок зору щодо місця прокурорського нагляду в системі державного управління. З урахуванням конкретних напрямків прокурорської діяльності проаналізовано співвідношення таких понять як «нагляд» та «контроль». Розкрито механізми забезпечення прав і свобод громадян та інтересів держави через призму прокурорського нагляду, функції органів прокуратури, види актів прокурорського реагування тощо.

В роботі показано, що системний нагляд за додержанням законів поряд з іншими функціями надає можливість органам прокуратури мобілізувати свою діяльність на най-

більш актуальних напрямках забезпечення законності й правопорядку. При цьому наводяться точки зору вітчизняних та закордонних вчених і практиків з дискусійних питань, надається власна точка зору автора монографії.

Монографія викликає зацікавленість з точки зору виокремлення основних сфер прокурорського нагляду на сучасному етапі, оскільки значна увага приділена наказам Генерального прокурора України за напрямками діяльності органів прокуратури (станом на квітень 2013 року).

Виходячи з викладеного, можна зробити висновок, що монографія Ю.М. Дьоміна «Прокурорський нагляд в Україні на сучасному етапі» може бути корисною вченим, викладачам, правознавцям-практикам, представникам органів державної влади та місцевого самоврядування, працівникам правоохоронних органів, студентам, всім, кого цікавить діяльність органів прокуратури України.

В той же час робота, яка рецензується, містить положення, які потребують свого подальшого розвитку. Так, відомо, що прийняття найближчим часом нового закону України «Про прокуратуру» є очевидною потребою суспільства, особливо у зв'язку з євроінтеграцією України. Монографія підводить читача до розуміння цього, однак сам автор не приділяє достатньо уваги основним пріоритетам реформування прокуратури. Між тим, такі пріоритети вже позначені. Це, зрозуміло, не є вказівки окремих західних політиків щодо перетворення прокуратури на зразок її європейського прототипу, що схожий лише за назвою з вітчизняною державною системою, яка координує правоохоронні органи у боротьбі зі злочинністю, створює відповідний режим законності та правопорядку в суспільстві. На думку Генерального прокурора України В.П. Пшонки, одним з пріоритетів у реформуванні прокуратури могло б стати забезпечення національної безпеки. Необґрунтована зміна змісту та засобів функціональної діяльності проку-

ратури, попереджає Генеральний прокурор, може знизити ефективність її впливу на боротьбу з порушеннями закону, а отже і стан дотримання прав та свобод людини, створити загрози в сфері національної безпеки.

У системі забезпечення прав та свобод людини прокуратуру України потрібно розглядати як спеціальний багатогалузевий наглядовий інститут, що здійснює нагляд за додержанням законів усіма суб'єктами, визначеними ст.121 Конституції України та координує діяльність правоохоронних органів у сфері боротьби зі злочинністю, корупцією та іншими правопорушеннями, які являють собою найбільшу загрозу сучасному становищу особи, суспільства та держави, а також інші функції, які передбачені законодавчо. Прокуратура як державний ор-

ган, повинна репрезентувати та захищати інтереси людини, суспільства і держави.

В той же час зазначені зауваження можна вважати не стільки як недолік монографії Ю.М. Дьоміна, а скоріше як її ще не використаний потенціал, реалізацію якого, вважаємо, чекатимемо найближчим часом після прийняття відповідного закону.

На наш погляд, монографія Ю.М. Дьоміна «Прокурорський нагляд в Україні на сучасному етапі» є однією з цеглин вітчизняної правової прокурорської науки, одним із поштовхів до перегляду окремих законодавчих норм у цій галузі з метою демократизації правових систем України та займає належне місце серед наукових праць з цієї проблематики.

Подолька А. М. Утвердження верховенства закону, зміцнення правопорядку: рецензія на монографію Ю.М. Дьоміна «Прокурорський нагляд в Україні на сучасному етапі» / А. М. Подолька // Форум права. – 2013. – № 2. – С. 647–649 [Електронний ресурс].

Подолька А.Н. Утверждение верховенства закона, укрепление правопорядка: рецензия на монографию Ю.Г. Демина «Прокурорский надзор в Украине на современном этапе».

Podoljaka A.N. The Rule of Law, Strengthening the Rule of Law: A Review of the Monograph J.M. Demin «Prosecutorial Supervision in Ukraine at the Present Stage».